

חק לישראל – פרשת משפטים יום ב'

תורה – שמות פרק כא'

(ז) וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ לְאִמָּה לֹא תֵצֵא פְצֵאת הָעֶבְדִּים: (ח) וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ לְאִמָּה לֹא תֵצֵא פְצֵאת הָעֶבְדִּים: (ט) וְאִרְי יִזְבֹּן גִּבֹר יֵת בְּרִתִּיהָ לְאִמָּהּ לֹא תִפּוֹק כַּמִּפְקֹת עֶבְדִּיא:

(ח) אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לֹא (ל"ו) יַעֲדָה וְהִפְדָּה לְעַם נְכָרִי לֹא יִמְשַׁל לְמִכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָּהּ: (ח) אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לֹא (ל"ו) יַעֲדָה וְהִפְדָּה לְעַם נְכָרִי לֹא יִמְשַׁל לְמִכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָּהּ: (ח) אִם בִּישָׂא בְּעֵינֵי רַבּוֹנָהּ דִּיקְוִמָּה לִיהָ וְיִפְרָקְנָהּ לְגִבֹר אַחֲרָן לִית לִיהָ רָשׁוּ לְזִבּוֹנָהּ בְּמִשְׁלָטִיהָ בָּהּ:

(ט) וְאִם לִבְנוֹ יַיעֲדָנָהּ בְּמִשְׁפַּט הַבְּנוֹת יַעֲשֶׂה לָּהּ: (ט) וְאִם לִבְנוֹ יַיעֲדָנָהּ בְּמִשְׁפַּט הַבְּנוֹת יַעֲשֶׂה לָּהּ: (ט) וְאִם לְבִרְיָהּ יִקְוִמָּנָהּ בְּהַלְכַת בְּנֵת יִשְׂרָאֵל יַעֲבֹד לָּהּ:

(י) אִם אַחֲרַת יִקַּח לֹא שְׂאֲרָה בְּסוּתָהּ וְעֵנְתָהּ לֹא יִגְרַע: (י) אִם אַחֲרַת יִקַּח לֹא שְׂאֲרָה בְּסוּתָהּ וְעֵנְתָהּ לֹא יִגְרַע: (י) אִם אַחֲרַתָּא יִסַּב לִיהָ זִינָה בְּסוּתָהּ וְעֵנְתָהּ לֹא יִתְמַנַּע:

רס"י

קנייתתה הוא כסף קידושה וכלן רמז כך הכתוב שמארה זיעוד ורמז כך שאינה צריכה קדושין אחרים: והפדה – יתן לה מקום להפדות וללאות שאף הוא מסייע בפדיונה ומה הוא מקום שנתן לה שמגרע מפדיונה במספר השנים שעשתה אלכלו כאלו היא שכורה אלכלו. כיכל הרי שקנאה צמנה ועשתה אלכלו ב' שנים אומרים לו יודע היית שעתידה ללאות לסוף שש שנה נמצא שקנית עבודה כל שנה ושנה בשקית המנה ועשתה אלכלך ב' שנים הרי שלשית המנה טול שני שלישות המנה ותלא מאלכלך: לעם נכרי לא ימשל למכרה – שאינו ראוי למכרה לאחר לא האדון ולא האב (קידושין יח): בצגדו זה – אם זה לצגוד זה שלא לקיים זה מלות ייעוד וכן אביה מאחר שצגד זה ומכרה לזה:

(ט) ואם לבנו ייעדנה – האדון מלמד שאף בנו קם תחתיו ליעדה אם ירצה אביו ואינו צריך לקידושין אחרים אללא אומר לה הרי את מיועדת לי בכסף שקיבל אביך בדמיוך: כמשפט הבנות – יז שאר כסות ועונה:

(י) אם אחרת יקח לו – עליה (מכילתא): שארה כסותה וענתה לא יגרע – מן האמה שיעד לו כזר: שארה – מזונות (כתובות מז):

(ז) וכי ימכר איש את בתו לאמה – (מכילתא). ערכין כט) בקטנה הכתוב מדבר יכול אפי' הביאה סימנים אמרת ק"ו ומה מכורה קודם לכן יולאה בסימנין כמ"ש וילאה חנם אין כסף שאנו דורשים אותו לסימני נעורת שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר: לא תלא כלאות העבדים – כיילאת עבדים כנענים שיולאים בשן ועין אבל זו לא תלא בשן ועין אלא עובדת שש או עד היובל או עד שחביא סימנין וכל הקודם קודם לחירותה ונתן לה דמי עינה או דמי שניה או אינו אללא לא תלא כלאות העבדים בשש וביובל ת"ל כי ימכר כך אחיך העברי או העבריה מקיש עבריה לעברי לכל יליאותיו מה עברי יולא בשש וביובל אף עבריה יולאה בשש וביובל ומהו לא תלא כלאות העבדים לא תלא בראשי אברים כעבדים כנענים יכול העברי יולא בראשי אברים ת"ל העברי או העבריה מקיש עברי לעבריה מה העבריה אינה יולאה בראשי אברים אף הוא אינו יולא בראשי אברים:

(ח) אם רעה בעיני אדניה – (מכילתא) שלא נשאה חן בעיניו לכונסה: אשר לא יעדה – שהיה לו ליעדה ולהכניסה לו לאשה וכסף

חק לישראל – פרשת משפטים יום ב'

כסותה – כמשמעו: ענתה – תשמיש:

נביא – ירמיה פרק לד' יד'-יז'

(יד) מִקִּץ שְׁבַע שָׁנִים תִּשְׁלַחוּ אִישׁ אֶת אָחִיו הָעֶבְרִי אֲשֶׁר יִמְכַר לָךְ וְעִבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוּ חֲפָטִי מֵעִמָּךְ וְלֹא שְׁמָעוּ אֲבוֹתֶיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם: (יה) מסוף שבע שנים תשלחון גבר ית אחוהי בר ישראל דיזדבן לך ויפלחינך שית שנין ותפטריניה בר חורין מעמך ולא קבילו אבהתכון למימרי ולא ארכינו ית אודנהון:

(טו) וְתָשְׁבוּ אִתָּם הַיּוֹם וְתַעֲשׂוּ אֶת הַיִּשָּׁר בְּעֵינַי לְקֹרֵא דְרוֹר אִישׁ לְרַעְהוּ וְתִקְרְתּוּ בְּרִית לְפָנַי בְּבֵית אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו: (טז) ותבתון אתון יומא דין ועברתון ית דכשר קדמי למקרי חירו גבר לחבריה וגזרתון קים קדמי בביתא דאתקרי שמי עלוהי:

(טז) וְתָשְׁבוּ וְתַחֲלָלוּ אֶת שְׁמִי וְתָשְׁבוּ אִישׁ אֶת עִבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ אֲשֶׁר שִׁלַּחְתֶּם חֲפָטִים לְנַפְשָׁם וְתִכְבְּשׂוּ אִתָּם לְהִיּוֹת לָכֶם לְעִבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת: (טז) ותבתון ואחלתון ית שמי ואתיבתון גבר ית עבריה וגבר ית אמתיה די פטרותון בני חורין לנפשתהון וכבישתון יתהון למהוי לכון לעבדין ולאמהון:

(יז) לָכֵן פֹּה אָמַר יְהוָה אִתָּם לֹא שְׁמָעְתֶּם אֵלַי לְקֹרֵא דְרוֹר אִישׁ לְאָחִיו וְאִישׁ לְרַעְהוּ הַנְּנִי קָרָא לָכֶם דְרוֹר נְאֻם יְהוָה אֵל הַחֲרָב אֵל הַדְּבָר וְאֵל הָרַעַב וְנָתַתִּי אֶתְכֶם לְזוּעָה {לְזוּעָה} לְכָל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ: (יז) בכך כדנן אמר יי אתון לא קבלתון למימרי למקרי חירו גבר לאחוהי וגבר לחבריה הא אנא מכלי לכון חירו אמר יי מן חרבא ומן מותא ומן כפנא ואתן יתכון לזיע לכל מלכות ארעא:

רש"י

(יז) הנני קורא לכם דרור – מאתי שאינו הרעב: אדון לכם להציל ותהיו הפקר אל החרב ואל

בתובים – משלי פרק טז' ט'-יב'

(ט) לֵב אָדָם יַחֲשֵׁב דַּרְכּוֹ וַיהוָה יִכִּין צַעְדּוֹ: (ט) לביה דבר נשא מחשב ארחתיה ואלהא מתקן הלכתיה:

(י) קָסָם עַל שִׁפְתַי מִלֶּךְ בְּמִשְׁפָּט לֹא יִמְעַל פִּיו: (י) קסמא על שפותיה דמלכא ובדינא לא נדגול פומיה:

(יא) פֶּלֶס וּמְאֻזָּנִי מִשְׁפָּט לַיהוָה מַעֲשָׂהוּ כֹּל אֲבָנֵי כִּיס: (יא) רגיא ומסחא דתריצותא מן קדם אלהא ועוברוי כולהון מתקלי דקושטא:

(יב) תוֹעֵבֶת מַלְכִּים עֲשׂוֹת רָשָׁע כִּי בַצְדָקָה יִכּוֹן פִּסָּא: (יב) מרחקתיה דמלכין דעברין רשעא מטול דבצדקותא תקין כורסיא:

חק לישראל – פרשת משפטים יום ב'

רש"י

(יא) פלס ומאזני משפט וגו' – לשלם לאדם כפעלו, משפט ייטוי"ה זלע"ז פרעון עונות האדם בפלס ומאזנים. מעשהו כל אצני כים – כאשר יש באצני כים משקלות גדולו' וקטנו' הכל לפי פעלו של אדם:

(ט) לז אדם יחשב דרכו – ללכת דרך ישר. וה' יכין לעדו – כמו ששנינו (שבת קד), הבא לטוהר מסייעין לו: (וי) קסם על שפתי מלך – על שפתי חכם היושב בדיון:

משנה – שבת פרק יח'

(א) מפנין אפלו ארבע וחמש קפות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש, אבל לא את האוצר. מפנין תרומה טהורה, ודמאי, ומעשר ראשון שנטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שגפדו, והתרמוס היבש, מפני שהוא מאכל לעניים. אבל לא את הטבל, ולא מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו, ולא את הלוי, ולא את החרדל. רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוי, מפני שהוא מאכל עורבין:

מפריש אלא תרומת מעשר כלבד ומותר באכילה אע"פ שלא הפרישו ממנו תרומה גדולה: ומעשר שני והקדש שנפדו – שפדו אותן הבעלים ונתנו את הקרן ולא נתנו את החומש, ושמעין מהכא שהם פדויון והחומש הוא מלוה גבי בעלים: אבל לא את הטבל – ואפילו טבל דרבנן כגון הזרוע בעליץ שאינו נקוב: ולא את מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו – אם הקדים בן לוי ולקח המעשר אחר שנתמרחת התצורה בכרי קודם שהפרישו ממנו תרומה גדולה, והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש תרומה גדולה, זהו מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו האמור כאן. שכיון שנתמרחת בכרי ונתחייבה בתרומה כשלקח המעשר ראשון, אף על פי שמפריש ממנו תרומת מעשר, כל זמן שלא הפריש ממנו תרומה גדולה טבל הוא ואסור לטלטלו בשבת: ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו – כגון שנפדו אבל לא נפדו כהלכה, כגון שפדה מעשר שני על גרוטאות של כסף,

רע"ב – (א) מפנין – אם כריך למקומן להוסיב קס אורחין להסב בסעודה או תלמידים לשמוע הדרכה. ודוקא לדבר מלוה שרי ולא חיישין לטרחא בשבת: ארבע וחמש – לאו דוקא דאי בעי אפילו טובח נמי: אבל לא את האוצר – כלומר וכלבד שלא יגמור את האוצר כולו עד שיגיע לקרקעיתו, דלמא אתי לאשוויי גומות: מפנין תרומה טהורה – ואפילו ישראל ללא חזיא ליה יוכל לטלטלה ולפנותה כיון דחזיא לכהן: ודמאי – לחזי לעניים כדתנן (דמאי פ"ג) מאכילין את העניים דמאי, ואי בעי הוה מפקיר לנכסיה והוי עני וחזיא ליה השתא נמי חזי ליה: ומעשר ראשון שניטלה תרומתו – שניטלה ממנו תרומת מעשר ולא ניטלה ממנו תרומה גדולה, כגון שהקדים בן לוי ולקח המעשר כשיצלין לעדיין לא חלה עליה חובת תרומה, שאין הדגן חייב בתרומה גדולה עד שיתמרח בכרי, וזה שהקדים ולקח המעשר כשצלין אינו

חק לישראל – פרשת משפטים יום ב'

קטנית שאינו ראוי חי אפילו לזמה. ורמז"ם פירש מין ממיני הזכאים: לעורצין – כגון עשירים שמגדלים עורצים לגדולה. ואין הלכה כרצו שמעון בן גמליאל:

(ב) חֲבִילֵי קֶשׁ וְחֲבִילֵי עֵצִים וְחֲבִילֵי זָרְדִים, אִם הִתְקִינָן לְמֵאֲכַל בְּהֵמָה, מְטֻלְטְלִין אוֹתָן, וְאִם לְאֹה, אִין מְטֻלְטְלִין אוֹתָן. בּוֹפִין אֶת הַסֵּל לְפָנֵי הָאֲפֻרוֹחִים, בְּדֵי שִׁיעָלוֹ וַיִּרְדּוּ. תִּרְנַגְלַת שִׁבְרָחָה, הוֹחִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּכְנַס. מְדַדִּין עֲגָלִין וְסִיחִין בְּרִשּׁוֹת הָרְבִים. אִשָּׁה מְדַדָּה אֶת בְּנָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִימְתִי. בְּזִמְן שֶׁהוּא נוֹטֵל אַחַת וּמְנִיחַ אַחַת, אָבֵל אִם הָיָה גוֹרֵר, אָסוּר:

עופות מדדין: מדדין עגלים – אוחז בזארו ובזלדיו וגוררו ומסיעו ומנענע לו רגליו: והאשה מדדה את בנה – אוחזתו בזרועיו מאחוריו והוא מניע רגליו והולך: שנוטל אחת ומניח אחת – כשהתינוק מניע את רגליו מניח אחת ומגביה אחת: אבל גורר אסור – שנושאתו. וכל מקום שאמר ר' יהודה אימתי במשנה לא בא לחלוק אלא לפרש דברי חכמים, הלכך הלכתא כוותיה:

(ג) אִין מִיְלָדִין אֶת הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, אָבֵל מִסְעָדִין. וּמִיְלָדִין אֶת הָאִשָּׁה בְּשַׁבָּת, וְקוֹרִין לָהּ חֲכָמָה מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וּמְחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת, וְקוֹשְׁרִין אֶת הַטְּבוּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אַף חוֹתְכִין. וְכָל צָרְבֵי מִיְלָה עוֹשִׂין בְּשַׁבָּת:

אמרה כריכה אני אין מחללין, אבל עושים כריכה על ידי נכרי, מפני שהיא כחולה שאין זו סכנה ודבר שאין זו סכנה עושין כרכו על ידי נכרי: וקושרים הטבור – של ולד שהוא ארוך, ואם לא יקשרוהו ויכרכוהו ילאו מעיו, אבל אין כורתין אותו בשבת לדברי תנא קמא: רבי יוסי אומר אף חותכין – והלכה כרבי יוסי שחותכין אותו ומנקין אותו ונותנין עליו אבק הדם וכיוצא בו: וכל כרכי מילה עושין בשבת – ולקמן באידך פרקא מפרש לכרכי מילה מאי ניהו:

ואין מעשר שני נפדה אלא במעות שיש עליהם אורה, דכתיב (דברים יד) ולרת הכסף בידך. והקדש אינו נפדה בקרקע, דכתיב (ויקרא כז) ונתן את הערכך ביום ההוא, דבר הניתן מיד ליד: לוף – מין

רע"ב – (ב) חבילי – אגודות: זרדים – ענפי האילן לחים שמזרדין אותם למאכל בהמות: כופין את הסל לפני האפרוחים – ומבטל כלי מהיכנו לא הוי, שאין האפרוחים עומדים עליו. והאומר אין כלי ניטל אלא לאורך דבר הניטל מוקי למתניתין כצריך למקומו של כלי: שברחה – מן הבית: דוחין אותה – בדיים: עד שתכנס – ודוקא דוחין, אבל לא מדדין, לפי שהתרנגולת מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא שהוא מטלטלה. אבל אוזין ושאר

רע"ב – (ג) אין מילדין – אין מושכין הולד מן הרחם ביום טוב לאיכא טרחא יתירא: אבל מסעדין – אוחז את הולד שלא יפול לארץ: חכמה – מילדת בקיאה: ממקום למקום – ואין חוששין לאיסור תחומין: ומחללין עליה את השבת – משעה שהיא יושבת על המשבר ומתחיל הדם להיות שותת עד כל שלשה ימים אחר שילדה, בין אמרה כריכה אני בין לא אמרה כריכה אני, מחללין. משלשה ועד שבעה, אמרה כריכה אני, מחללין; לא אמרה כריכה אני, אין מחללין. משבעה ועד שלשים, אפילו

חק לישראל – פרשת משפטים יום ב'

גמרא – שבת דף קכז ע"א ו-ע"ב

מפני האורחין וכו': אמר רבי יוחנן גדולה הכנסת אורחין כהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין והדר ומפני בטול בית המדרש אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה דכתיב ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו' אמר רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר (ה') [אדני] אם נא מצאתי וגו' אמר רב יהודה בר שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחין וביקור חולים ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה והדן את חברו לכף זכות. איני והא אנן תנן אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כולם הני אין מידי אחרינא לא הני נמי (בגמילות חסדים שייכי לישיבא אחרינא הני) בהני שייכי. תנו רבנן הדין חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות. תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שפדה ריבה אחת בת ישראל ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר (להן) [להם] בשעה שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני אמרנו שמא יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות:

רש"י על הגמרא

מכריעו לזכות, ואמר לא חטא לי בזאת, אנוס היה, או לטובה נחווין יש שלום ביניהן, ור' יוחנן לפרש לך אחת, דכלל שלשה דמתניתין איתנהו להגך ששה, ואיכא נמי לכבוד אב ואם, ור' יוחנן לא פליג עליה: בפחי נפש – בלאבון נפש: מוחכרת – שנותנה לחצרו בכך וכך כורין לשנה: כל היבא דאמרינן מעשה בחסיד אחד – או ר' יהודה בן בבא, או ר' יהודה בר' אלעאי: ריבה –

מהשכמת בית המדרש – לתנא דיקן אקדמה ברישא: אל נא תעבור – והגיתו והלך לקבל האורחים: ועיון תפלה – לכוין בתפלתו: הכי גרסינן הני נמי בהני שייכי – הכנסת אורחים וביקור חולים היינו גמילות חסדים, ועיון תפלה היינו בכלל גמילות חסדים, דכתיב (משלי יא) גומל נפשו איש חסד, השכמת בית המדרש וגידול בניו לתלמוד תורה היינו תלמוד תורה, דן את חבירו לכף זכות בכלל הבאת שלום, דמתוך שהוא

חק לישראל – פרשת משפטים יום ב'

נערה: שאינו זדוק לרבי – שאינו מכיר במדוחיו, לסמוך עליו ולהניחה אללנו:

זוהר – משפטים דף קכב' ע"ב

אמר רבי אבא, זכאין אינון ישראל, דקודשא בריה הוא לא קרא לון פקדש, אלא קדש ממש, דכתיב קדש ישראל ליי, ובגין כך כל אכליו יאשמו וגו': תאנא, אמר רבי יוסי, מאי קא חמא קודשא בריה הוא, למיהב דינין לישראל, בתר עשר אמירן. אלא הכי תנינו, מסטרא (פ"ד ע"א) דגבורה, אתייהבת אורייתא לישראל. בגיני כך, בעא למיתן שלמא בינייהו, בגין דאורייתא תהא נטירא מכל סטרוי. דאמר רבי אבא אמר רבי יצחק, לית עלמא מתקיימא, אלא על דינא, דאלמלא דינא, לא מתקיימא. ובגין כך עלמא בדינא אתברי, ואתקיים:

תאנא, רבי אבא, כתיב (ירמיה כא) דינו לבקר משפט. וכי לבקר, ולא בכל יומא. אלא לבקר, עד לא ייכלון דינינו, ולא ישתון, דכל מאן דדאין דינא בתר דאכל ושתה, לאו דינא דקשוט הוא, דכתיב, (ויקרא יט) לא תאכלו על הדם. מאי על הדם. אזהרה לדייני, דלא ייכלון עד דדייני דינא, דכל מאן דדאין דינא בתר דאכיל ושתה, כאלו חייב דמא דחבריה לאחרא, דהא דמיה ממש יהיב לאחרא. האי בממונא, כל שפן בדיני נפשות, דבעו דייני לאסתמרא, דלא למירן דינא אלא קדם דאכלו ושתה, ועל דא כתיב דינו לבקר משפט וכתיב, (ירמיה יט) אני יי עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ פי באלה חפצתי נאם יי:

הלכה – הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב'

(א) הקורא את שמע ולא כיון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל לא יצא ידי חובתו והשאר אם לא כיון לבו יצא אפי' היה קורא בתורה כדרכו או מגיה את הפרשיות האלו בעונת קריאה יצא והוא שכיון לבו בפסוק ראשון:

(ב) כל אדם קורין כדרכן בין עומדין בין מהלכין בין שוכבין בין רוכבין על גבי בהמה ואסור לקרות קריאת שמע והוא מוטל ופניו טוחות בקרקע או מושלך על גבו ופניו למעלה אבל קורא הוא והוא שוכב על צדו ואם היה בעל בשר הרבה ואינו יכול להתהפך על צדו או שהיה חולה נוטה מעט לצדו וקורא. [השגת הראב"ד – ואסור לקרות קריאת שמע עד וקורא כתב הראב"ד ז"ל א"א יותר טוב אם ישכב וצריך לעשות כן אם יוכל עכ"ל]:

חק לישראל – פרשת משפטים יום ב'

(ג) מי שהיה מהלך על דגליו עומד בפסוק ראשון והשאר קורא והוא מהלך היה ישן מצעדין אותו ומעירין אותו עד שיקרא פסוק ראשון ומכאן ואילך אם אנסתו שינה אין מצעדין אותו:

מוסר – מלוקט מספרי מוסר

יזהר האדם מלהיות עֵצֵב וְנֶאֱנַח כִּי הָעֵצֵבוֹת וְהָאֲנָחָה גֹרְמִין לְהִשָּׁמָא כִּי הִיא מִדַּת פְּלוּגִית כְּשִׁמְיָהּ וּבְהִיּוֹתוֹ תוֹפֵס אוֹמְנוּתָהּ נוֹתֵן לָהּ יָד לַעֲשׂוֹת בּוֹ תַּאֲוָתָהּ כִּיּוֹן דְּהוּא מִסְטָרָא דִּילָהּ. וּמִלְבָּד שְׂמִדַּת עֵצֵבוֹת רְעָה מְאֹד כִּי גֹרְמַת בִּיטוּל תּוֹרָה וְתַפְלָה וְלַעֲרֵבֵב הַמוֹחַ וּמְרִבָּה הָעֲצָלוּת מִלְקַיִים הַמְצֻזָּה וְתִלְמוּד תּוֹרָה. וּמִזֶּה נִמְשָׁךְ מַחְלֻקַּת בְּבִיתוֹ עַל לֹא דְבַר וְיִהְיֶה שְׂנְאוּי וּמִתּוֹעֵב. עוֹד בָּהּ שִׁגוֹרִם לְסַלֵּק הַשְּׂכִינָה מֵעֲלָיו וּמִקְרָבוֹ כִּי הַשְּׂכִינָה נִקְרָאת שְׂמִחָה וְאָדָם זֶה הַמִּיֵּד ר"ב אֲנָחָה. וְלֹא דִי זֶה אֵלָּא שֶׁהוּא מִתְדַבֵּק עִם הַפְּלוּגִית שֶׁזֶהוּ מִדַּתָּהּ. וְהִיא מִטְמָאָה אוֹתוֹ כִּי הוּא חֲלָקָה וְסִימָן לְדַבֵּר עֵצֵב מְזִרִיעַ זֶרַע לְבֵן אֶתָּה בֶן אָדָם שְׂאִמְרַת בְּפִיָּהּ וּבִלְבָבָהּ לַעֲשׂוֹת תְּקוּן הַיְסוּד הָעֵבֶר רְעָה מֵעֲלֶיהָ וְתִהְיֶה שְׂמִחַת תְּמִיד אוֹלֵי תִזְכֶּה שֶׁבְהִיּוֹתָהּ שְׂמִחַת שְׂמִחָה שֶׁל מִצְוָה תְּדַבֵּק בְּשְׂכִינָה הַנִּקְרָאת שְׂמִחָה וְאִי אֶתָּה בֹא לִידֵי חֲטָא וְיִדְעֵתָ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ:

לע"נ

זאב וזיית בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גר גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמואלה,
דניאלה פורשונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל